

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
بخش اول: مفاهیم و مبانی	۱۷
فصل اول: مفاهیم	۱۷
مبحث اول. پول و اقسام آن	۱۸
گفتار اول: مفهوم پول	۱۸
گفتار دوم: اقسام پول	۱۹
بند اول: پول قانونی	۲۰
بند دوم: پول بانکی	۲۱
بند سوم: پول الکترونیکی	۲۳
مبحث دوم: تبیین مفهومی خلق پول، نقدینگی و بازار پول	۲۷
گفتار اول: خلق پول	۲۷
گفتار دوم: نقدینگی	۲۹
گفتار سوم: بازار پول	۳۰
مبحث سوم: بانک مرکزی و مؤسسات اعتباری	۳۲
گفتار اول: مفهوم بانک مرکزی	۳۲
بند اول: معنای اصطلاحی	۳۳
بند دوم: معنای قانونی	۳۴
گفتار دوم: مؤسسات اعتباری	۳۵
مبحث چهارم: تأملی در مفهوم نظارت و مسئولیت	۳۸
گفتار اول: نظارت	۳۸
گفتار دوم: مسئولیت	۴۰
فصل دوم: مبانی مداخله دولت و بانک مرکزی در اقتصاد و بازار پول	۴۱
مبحث اول: مبانی اقتصادی	۴۱
گفتار اول: نظام اقتصادی سرمایه‌داری	۴۲
بند اول: معنای سرمایه‌داری	۴۲
بند دوم. قلمرو مداخله دولت در اقتصاد از منظر مکاتب منتخب نظام سرمایه‌داری	۴۴
۱. مکتب کلاسیک	۴۵
۲. مکتب نئوکلاسیک	۴۸
۳. نئولیبرالیسم اقتصادی	۵۰

۴. مکتب شیکاگو ۵۳
- بند سوم: مرزهای مداخله دولت در منطق سرمایه‌داری ۵۵
- بند چهارم: اقتصاد سرمایه‌داری و دولت: موازنه‌ای در بازار پول ۵۸
۱. حضور دولت در پیکره بانک مرکزی ۵۸
۲. عملکرد دولت و بانک مرکزی در اجرای سیاست‌های پولی ۶۱
- گفتار دوم: نظام اقتصادی سوسیالیسم ۶۲
- بند اول: معنای سوسیالیسم ۶۲
- بند دوم: بازخوانی مداخله اقتصادی دولت در نظام سوسیالیسم از منظر اندیشه‌ها ۶۳
- بند سوم: حد حضور دولت در اقتصاد از نگاه مکتب مارکسیسم ۶۶
۱. پول در گفتمان مارکسیستی ۶۷
- بند چهارم: دولت و مهار بازار پول در کشورهای سوسیالیسم‌محور ۶۹
- گفتار سوم. نظام اقتصادی اسلام ۷۲
- بند اول: معنای اقتصاد اسلامی ۷۲
- بند دوم: مداخله اقتصادی دولت از منظر نظام اقتصادی اسلام ۷۳
- بند سوم: نگرش نظام اقتصادی اسلام به بازار پول ۷۵
۱. خلق پول به‌عنوان اکل مال به باطل ۷۶
۲. قاعده احترام به مال مسلم ۷۸
- مبحث دوم: مبانی حقوقی ۸۰
- گفتار اول: حاکمیت اقتصادی مردم در چارچوب نظام نمایندگی ۸۰
- بند اول: تجلی اعمال حاکمیت دولت بر مدار نظام نمایندگی ۸۱
۱. مردم و حق حاکمیت در قانون اساسی ۸۲
۲. نمایندگی دولت و اعمال حق حاکمیت اقتصادی مردم ۸۵
- بند دوم: بانک مرکزی؛ نماینده اعمال حاکمیت مردم در عرصه پول ۸۷
- گفتار دوم: نظریه‌های دولت و حدود مداخله اقتصادی با رویکرد حقوق عمومی ۹۲
- بند اول: واکاوی مفاهیم دولت رفاه و دولت تنظیم‌گر ۹۲
۱. چیستی دولت رفاه ۹۳
۲. چیستی دولت تنظیم‌گر ۹۶
- بند دوم: حضور دولت تنظیم‌گر رفاهی در اقتصاد و بازار پول ۱۰۰
- گفتار سوم: حدود مداخله دولت در اقتصاد از منظر قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام ۱۰۳
- بند اول: قانون اساسی ۱۰۳
۱. اساس اقتصاد در ایران به تفسیر اصل چهل و سوم ۱۰۵
۲. تکوین پایه‌های نظام اقتصادی در اصل چهل و چهارم ۱۱۰

فهرست مطالب □ ۷

۱۱۸	۳. اصل چهل و چهارم قانون اساسی؛ بازنگری غیر رسمی و تحولات اجرایی.....
۱۲۰	بند دوم: سیاست‌های کلی نظام.....
۱۲۰	۱. کاهش تصدی‌گری دولت در بازار پول از منظر سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم.....
۱۲۲	۲. تقویت نقش نظارتی و تنظیم‌گری دولت.....
۱۲۶	۳. جهت‌دهی سیاست پولی به سوی تولیدمحوری.....
۱۲۸	۴. مدیریت نقدینگی و مهار تورم.....
۱۲۹	برآمد بخش اول.....
	بخش دوم: کارکرد نظارتی و مسئولیت‌پذیری دولت و بانک مرکزی نسبت به بازار پول و نقدینگی.....
۱۳۳	فصل اول: سازوکارها و ابزارهای نظارت دولت و بانک مرکزی در کنترل بازار پول و نقدینگی.....
۱۳۳	مبحث اول: نظارت نهادی بر الزامات بانک‌ها در راستای پایداری بازار پول و کنترل نقدینگی.....
۱۳۳	گفتار اول: مروری بر تبلور نظارت بر بازار پول و نقدینگی؛ از عملکرد دولت تا نقش بانک مرکزی.....
۱۳۹	گفتار دوم: از نظارت تا پایداری؛ بازاندیشی در چارچوب نسبت کفایت سرمایه.....
۱۴۰	بند اول: ضرورت نظارت مؤثر بر کفایت سرمایه بانکی.....
۱۴۲	بند دوم: تنظیم‌گری کفایت سرمایه در بستر الزامات قانونی.....
۱۵۱	بند سوم: کفایت سرمایه؛ بستری برای صیانت از حقوق عمومی شهروندان.....
۱۵۱	۱. از ثبات اقتصادی تا کاهش نابرابری‌ها.....
۱۵۲	۲. از اعتماد عمومی تا تقویت سپرده‌گذاری.....
	گفتار سوم: مدیریت ریسک نقدینگی در نظام بانکی؛ از الزامات نظارتی تا ثبات بازار پول.....
۱۵۳	بند اول: مدیریت ریسک نقدینگی پس از بحران مالی جهانی.....
۱۵۷	بند دوم: الزامات قانونی مدیریت ریسک نقدینگی در نظام بانکی ایران.....
۱۵۷	۱. تحلیل انتقادی رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی؛ از الزامات نظری تا چالش‌های اجرایی.....
۱۵۷	۲. دستورالعمل حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی؛ از الزامات تا چالش‌های اجرایی.....
۱۵۹	بند چهارم: مدیریت ریسک نقدینگی؛ ابزار تضمین و صیانت از حقوق عمومی سپرده‌گذاران.....
۱۶۱	سپرده‌گذاران.....

۸ □ نظارت و مسئولیت دولت و بانک مرکزی در خلق پول و کنترل نقدینگی

- گفتار چهارم: نقش هم‌افزای گزارش‌های مالی، حسابرسی و اقدامات انضباطی در تقویت نظارت بانکی ۱۶۲
- بند اول: الزامات قانونی گزارش دهی مالی و حسابرسی ۱۶۳
- بند دوم: رویکرد نظارتی در مهار ناترازی و خلق پول ۱۶۶
- بند سوم: اقدامات اصلاحی برای مهار نهایی ۱۶۷
- بند چهارم: از حسابرسی تا مداخله؛ بررسی قاعده‌گزییر در امتداد نظارت بانکی ۱۶۹
- بند پنجم: گزارش‌های مالی به‌مثابه ابزار صیانت از حقوق سپرده‌گذاران ۱۷۱
- مبحث دوم: نظارت دولت و بانک مرکزی بر بازار پول و کنترل نقدینگی از مسیر سیاست‌گذاری و اجرای سیاست‌های پولی ۱۷۲
- گفتار اول: مهندسی سیاست پولی: ابزارهای نظارت بر بازار پول و کنترل نقدینگی ۱۷۲
- بند اول: عملیات بازار باز به‌مثابه ابزار جهت‌دهنده نقدینگی ۱۷۵
۱. عملیات بازار باز از تعریف تا هدف ۱۷۵
۲. عملیات بازار باز از متن قانون تا صحن اجرا ۱۷۸
۳. شکاف نظریه و واقعیت در اجرای عملیات بازار باز ۱۷۹
- بند دوم: نرخ بازار بین‌بانکی؛ ابزار پنهان سیاست‌گذاری پولی ۱۸۳
۱. نرخ بازار بین‌بانکی؛ پشت صحنه‌ای تأثیرگذار ۱۸۴
۲. بازار بین‌بانکی در قاب مقررات ۱۸۵
۳. بازار بین‌بانکی ریالی؛ تقابل ضرورت و نارسایی ۱۸۷
- بند سوم: الزامات و محدودیت‌های اعتباری در پرتو ابزارهای منتخب سیاست پولی ۱۹۲
۱. سیاست‌گذاری اعتباری مستقل بانک مرکزی ۱۹۴
۲. نرخ ذخیره قانونی؛ محور انضباط و تعادل در سیاست‌های نقدینگی و اعتبار ۱۹۵
۳. خلق پول در فرایند اعتباردهی؛ کارکرد نرخ سود تسهیلات و سپرده‌گذاری در هدایت اعتبار ۱۹۹
- گفتار دوم: ظرفیت‌های نظارتی فناوری‌های هوشمند در راهبری پولی و کنترل نقدینگی ۲۱۱
- بند اول: بازطراحی خلق پول و کنترل نقدینگی با بهره‌گیری از هوش مصنوعی ۲۱۳
۱. شفافیت و پاسخ‌گویی ۲۱۳
۲. اعتماد عمومی و عدالت مبتنی بر نظارت ۲۱۶
۳. همکاری مسئولانه با نهادهای فناور ۲۱۷
- بند دوم: سنجش کارآمدی و ارزیابی ریسک‌های ناشی از بهره‌گیری هوش مصنوعی در عرصه پولی ۲۱۹
۱. فرصت‌های فناورانه هوش مصنوعی در خلق پول و کنترل نقدینگی ۲۲۰

فهرست مطالب □ ۹

- ۲۲۲ ۲. چالش‌های اجرایی بهره‌گیری از هوش مصنوعی در سیاست‌گذاری پولی
فصل دوم: مسئولیت دولت و بانک مرکزی در برابر کنترل نقدینگی و تبعات آن هنگام
افزایش بی‌رویه ۲۲۶
- مبحث اول. مسئولیت سیاسی و قانونی دولت در کنترل نقدینگی و افزایش بی‌رویه
آن ۲۲۶
- گفتار اول: مسئولیت سیاسی دولت در برابر افزایش بی‌رویه نقدینگی ۲۲۶
- بند اول: درآمدی بر ضرورت مسئولیت سیاسی و نسبت آن با پاسخ‌گویی ۲۲۶
- بند دوم: نقش دولت در سیاست‌گذاری‌های منتهی به افزایش نقدینگی ۲۳۲
۱. سیاست‌های مالی انبساطی؛ مسیرهای افزایش نقدینگی ۲۳۲
۲. کسری بودجه؛ محرک به کارگیری سیاست‌های مالی انبساطی ۲۳۳
۳. ابزارهای جبران کسری بودجه دولت ۲۳۵
- بند سوم: مسئولیت سیاسی دولت در برابر مجلس شورای اسلامی ۲۳۸
۱. مسئولیت سیاسی جمعی و فردی وزیران ۲۴۰
۲. مسئولیت رئیس‌جمهور در برابر مجلس شورای اسلامی ۲۴۳
- بند چهارم: مسئولیت سیاسی دولت در برابر مردم ۲۴۶
- بند پنجم: هم‌افزایی تقنینی و اجرایی در فرایند شکل‌گیری تسهیلات تکلیفی ۲۵۲
۱. تسهیلات تکلیفی از تحمیل قانونی تا حمایت هدفمند ۲۵۳
۲. بانک مرکزی زیر بار احکام تکلیفی بودجه ۲۵۶
۳. تسهیلات تکلیفی دولت در تقابل با استقلال بانک مرکزی ۲۶۱
۴. مسئولیت سیاسی دولت در قبال پیامدهای تسهیلات تکلیفی ۲۶۶
۵. تسهیلات تکلیفی و تعهد دولت به صیانت از حقوق عمومی ۲۶۹
- بند ششم. مسئولیت قوه مقننه در برابر بار مالی مصوبات فاقد منبع قطعی الوصول ۲۷۱
۱. محدودسازی پیشنهادات مالی مجلس در بستر اصل هفتاد و پنجم ۲۷۲
۲. مسئولیت سیاسی قوه مقننه در قبال تعهدات مالی فاقد پشتوانه
قطعی الوصول ۲۷۷
- گفتار دوم: مسئولیت قانونی دولت در قبال افزایش بی‌رویه نقدینگی ۲۸۳
- بند اول: چارچوب مسئولیت قانونی دولت در قبال افزایش بی‌رویه نقدینگی ۲۸۴
۱. تمرکز مالی و مدیریت نقدینگی در پرتو اصل پنجاه و سوم ۲۸۴
۲. اصل عدم تخصیص مبنایی برای مدیریت متمرکز نقدینگی و انضباط مالی ۲۸۸
۳. تأثیر ماده ۳۹ قانون محاسبات بر انسجام بودجه‌ای و نقض اصل عدم
تخصیص ۲۸۹
۴. نهادهای ناقض اصل عدم تخصیص و پیامدهای آنها بر مدیریت نقدینگی ۲۹۱
- بند دوم: مسئولیت قانونی دولت در برابر دیوان محاسبات ۲۹۷

۱۰ □ نظارت و مسئولیت دولت و بانک مرکزی در خلق پول و کنترل نقدینگی

۱. نظارت مطلوب مالی از منظر قانون اساسی؛ رسالت دیوان محاسبات..... ۲۹۹
۲. نهادینه‌سازی مسئولیت قانونی دولت از مسیر نظارت دیوان محاسبات..... ۳۰۲
- مبحث دوم: مسئولیت سیاسی و قانونی بانک مرکزی در قبال افزایش بی‌رویه نقدینگی..... ۳۰۵
- گفتار اول: مسئولیت سیاسی بانک مرکزی در مقابل مجلس شورای اسلامی و مردم..... ۳۰۵
- بند اول: سرآغاز تعمیم مسئولیت سیاسی بانک مرکزی..... ۳۰۶
- بند دوم: مسئولیت سیاسی بانک مرکزی در مقابل مجلس شورای اسلامی..... ۳۰۷
- بند سوم: مسئولیت سیاسی بانک مرکزی در برابر مردم..... ۳۱۱
- گفتار دوم: مسئولیت قانونی بانک مرکزی از مسیر ارکان داخلی و نظام قضایی..... ۳۱۶
- بند اول: مسئولیت قانونی بانک مرکزی از مجرای ارکان درون‌نهادی..... ۳۱۷
۱. هیئت‌عالی..... ۳۱۷
۲. شورای فقهی..... ۳۲۰
- بند دوم: مسئولیت قانونی بانک مرکزی در برابر قوه قضاییه و صیانت از حقوق عمومی..... ۳۲۰
- برآمد بخش دوم..... ۳۲۴
- منابع..... ۳۲۹